

Sygn. akt I C 2641/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2022 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia Krzysztof Dyl

Protokolant: Izabela Kania

po rozpoznaniu w K. na rozprawie w dniu 26 maja 2022 r.

sprawy o zapłatę

z powództwa J. S. i R. S.

przeciwko Bankowi (...) S.A. w G.

I. ustala, że umowa kredytu z 7 listopada 2005 r. nr (...) - (...) zawarta pomiędzy powódką J. S. (PESEL (...)) i R. S. (PESEL (...)), a stroną pozwaną Bankiem (...) S.A. w G. (KRS (...)) jest nieważna,

II. zasądza od strony pozwanej na rzecz powodów 105 653,77 zł (sto pięć tysięcy sześćset pięćdziesiąt trzy złote 77/100) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 31 października 2020 r. do dnia zapłaty,

III. zasądza od strony pozwanej na rzecz powodów 15 893,55 CHF (piętnaście tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt trzy franki szwajcarskie 55/100) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 31 października 2020 r. do dnia zapłaty,

IV. rozstrzyga co do zasady, że koszty procesu ponosi w całości strona pozwana i pozostawia szczegółowe rozstrzygnięcie w tym zakresie referendarzowi sądowemu.

dr Krzysztof Dyl

sędzia sądu okręgowego

Sygn. akt I C 2641/20

Kraków, 5 czerwca 2022 r.

UZASADNIENIE WYROKU

Sądu Okręgowego w Krakowie z 26 maja 2022 r.

A. Stanowisko powódki J. S. i R. S..

1. Powodowie wnieśli o ustalenie, że umowa kredytu jest nieważna oraz zasądzenie od strony pozwanej na swoją rzecz kwota jakiej z tytułu tej umowy uiszcili na podstawie art. 496 i 497 k.c.
2. Powodowie uzasadnili, że umowa jest nieważna ponieważ nie można jej utrzymać w mocy po eliminacji z jej treści klauzul niedozwolonych:

- a) ust. 2 pkt 2 załącznika nr 7 do umowy – który wprowadza zasadę waloryzacji świadczenia w oparciu o wskaźnik swobodnie ustalany przez stronę pozwaną,
- b) ust. 2 pkt 4 załącznika nr 7 do umowy – który wprowadza zasadę, że spłata kredytu jest dopuszczalna po kursie swobodnie ustalonym przez stronę pozwaną.

B. Stanowisko strony pozwanej Banku (...) S.A. (k. 103)

- 3. Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości.
- 4. Strona pozwana wskazała, że twierdzenia o nieważności umowy są bezpodstawne.

C. Okoliczności uznane za bezsporne

- 5. 25 października 2005 r. powodowie skierowali do strony pozwanej dokument, w którym wnieśli o udzielenie kredytu w walucie CHF, którego równowartość będzie odpowiadać kwocie 130 000 zł. Wniosek był na formularzu strony pozwanej i była tam możliwość wyboru waluty kredytu oraz waluty spłaty kredytu (k. 191).
- 6. 7 listopada 2005 r. powódka podpisała dokument umowy nr (...) (k. 29, 204).
- 7. Strona pozwana wypłaciła powodom w transzach:
 - a) 14 982 CHF – wniosek 7 listopada 2005 r. (k. 230),
 - b) 9 988 CHF – wniosek 27 lutego 2006 r. (k. 231),
 - c) 9 988 CHF – wniosek 30 maja 2006 r. (k. 232),
 - d) 9 988 CHF – wniosek 30 sierpnia 2006 r. (k. 233),
 - e) 7 526 CHF – wniosek 27 lutego 2007 r. (k. 234).
- 8. 3 listopada 2006 r. podpisano dokument aneks nr (...) do umowy, gdzie doprecyzowano cel udzielenia kredytu oraz zasady zabezpieczenia (k. 25, 2018),
- 9. 29 listopada 2006 r. podpisano dokument aneks nr (...) do umowy, gdzie zmodyfikowano okres trwania umowy (k. 17, 220).
- 10. 12 listopada 2007 r. podpisano dokument aneks nr (...) do umowy, w którym rozliczono częściową spłatę kapitału (k. 17v, 223).
- 11. 20 czerwca 2008 r. powodowie za środki z kredytu nabyli nieruchomość (k. 19).
- 12. 17 grudnia 2018 r. podpisano dokument aneks do umowy, w którym rozliczono częściową spłatę (k. 224).
- 13. 16 grudnia 2019 r. zawarto podpisano dokument aneksu do umowy, w którym rozliczono częściową spłatę (k. 227).
- 14. Kursy CHF do PLN na przestrzeni czasu po wypłacie kredytu stosowane u strony pozwanej do rozliczenia zawartej umowy oraz w NBP nigdy nie były rozbieżne o więcej niż 10%, średnio różnica wynosiła 2,99% (k. 303).
- 15. 13 maja 2022 r. powódka złożyła oświadczenia o tym, że jest pouczona o skutkach ewentualnego uznania umowy za nieważną (k. 325).

D. Ustalenia faktyczne

16. Dokument umowy został podpisany przez powodów bezpośrednio u strony pozwanej. Powodowie zapoznali się z umową oraz dokumentami. Powodowie mieli ogólną wiedzę o ryzyku kursowym. Zdecydowali się na kredyt w CHF bo był tańszy. Powód miał w lokalu zarejestrowaną działalność gospodarczą – z zawodu jest taksówkarzem, potrzebował miejsca do prowadzenia działalności. Powód wie o konsekwencjach uznania umowy kredytu za nieważną. Powód aby płacić mniejsze raty zorientował się, że może spłacać umowę bezpośrednio w CHF nie korzystając z przewalutowania u strony pozwanej. Powodowie dowiedzieli się o możliwości przewalutowania ze środków masowego przekazu.

17. Dowód: zeznania R. S. (k. 369).

E. Ocena materiału dowodowego

18. Sąd ostatecznie pominął dowód z zeznań świadka M. C. (k. 104) i M. K. (k. 105) okoliczności, o których mieli zeznawać świadkowie nie były w zasadzie zakwestionowane przez powodów, a ponadto wykazano je w sposób precyzyjny dokumentami, zwłaszcza tymi dołączonymi do pisma z k. 329 lub stanowią obecnie wiedzę powszechną.

19. Sąd oparł się na przedłożonych przez strony dokumentach, które były autentyczne oraz w pełni zrozumiałe i nie budziły zastrzeżeń pod względem logicznym.

20. Zeznania R. S. Sąd uznał za wiarygodne w całości. Ich treść była logiczna i spójna oraz choć dotyczyła częściowo zdarzeń z przed kilku lat to pamiętał on adekwatnie do upływu czasu szczegółów i okoliczności. Ponadto zeznania korespondowały z dokumentami.

F. Uzasadnienie prawne

Dopuszczalność żądania

21. Sąd ocenił, że w niniejszej sprawie dopuszczalne jest dochodzenie ustalenia nieistnienia umowy na podstawie art. 189 k.p.c.

22. Zawarta umowa w ocenie Sądu wprowadza w stosunkach stron stan niepewności z uwagi na swoje postanowienia. Strona pozwana kwestionuje wskazania powodów, że umowa ta jest nieważna lub ich nie wiąże. Umowa nakłada na powodów istotne świadczenia na rzecz strony pozwanej i nie mogą oni pozostawać w niepewności co do tych rozszczeń.

23. Powodowie w ramach wskazanej umowy nie mają innych instrumentów takich jak powództwo o świadczenie lub ukształtowanie, które mogłyby zabezpieczyć chroniony prawem interes - wszakże sami są stosownie do treści umowy zobowiązani do świadczenia.

Status powodów

24. Przede wszystkim Sąd stwierdził, że powodowie działali w momencie podpisywania dokumentu umowy jako konsumenci (art. 22¹ k.c.).

25. Status ten nie budzi wątpliwości w odniesieniu do powódki.

26. Jeśli chodzi o pozwanego Sąd stwierdził, że choć zarejestrował on w nabytym lokalu działalność gospodarczą to jednak nie wykorzystywał samego lokalu do tej działalności, która korzysta z zupełnie innych aktywów (samochód, urządzenia rejestrujące przejazdy itp.), aniżeli lokal. Powód nabytą ze środków z kredytu nieruchomością wykorzystywał jedynie jako adres rejestracji działalności dla celów urzędowych, a zasadniczym przeznaczeniem nieruchomości był cel mieszkalny.

Zasada rozstrzygnięcia

27. Powództwo uwzględniono ponieważ Sąd stwierdził, że w analizowanym dokumencie umowy znajdują się klauzule niedozwolone i nie wiążą one konsumenta – art. 385¹ § 1 k.c.

28. Rodzaj stwierdzonych naruszeń uniemożliwił Sądowi wyeliminowanie z umowy jedynie jej części, a to dlatego, że postanowienia niedozwolone są elementami istotnymi umowy, a nie istnieje przepis ustawy, który na ich miejsce wprowadza wiążące strony zasady. Ewentualne wyeliminowanie postanowień z dokumentu Załącznika nr 7 czyni umowę niepełną, niewykonalną i wewnętrznie sprzeczną.

29. W opisanym zakresie wzięto pod uwagę orzeczenia:

a) wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019r., C-260/18 (punkt 44),

b) wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 14 marca 2019r., C-118/17 (punkt 48 i 52).

Ustalenie wysokości rat kredytu

30. Klauzule niedozwolone w analizowanej umowie znajdują się w Załączniku nr 7 do tej umowy (k. 16v). Istota umieszczonych tam postanowień jest to, że strona pozwana może dowolnie zmienić wysokość swojej wierzytelności wobec powodów bo decyduje o kursie przeliczenia CHF na PLN.

31. Opisana decyzja strony pozwanej jest dowolna w tym znaczeniu, że niezależna od powodów, a oparta jedynie na ocenie strony pozwanej i jej woli.

Sprzeczność z dobrymi obyczajami

32. Poszukując kryteriów oceny przesłanki zgodności postanowień umowy z dobrymi obyczajami Sąd miał na uwadze następującą wypowiedź przedstawicieli nauki prawa:

B. Gliniecki [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, Warszawa 2022, art. 385(1).

Materialną przesłanką umożliwiającą uznanie postanowienia za niedozwolone jest jego treść, którą określić można jako sprzeczną z dobrymi obyczajami, która jednocześnie wywołuje skutek w postaci rażącego naruszenia interesów konsumenta. Dobre obyczaje stanowią klauzulę generalną o treści zbliżonej do zasad współżycia społecznego, aczkolwiek stanowią odpowiednik klauzuli dobrej wiary w ujęciu obiektywnym, którą posługują się przepisy dyrektywy 93/13/EWG 3954 . Jej aksjologicznym fundamentem jest szacunek do drugiego człowieka oraz wynikający z tego stosunku obowiązek zachowania elementarnej uczciwości i lojalności wobec partnera kontraktowego. Przede wszystkim przejawiają się one w dążeniu do zachowania względnej równowagi kontraktowej oraz wrażliwości na uzasadnione interesy konsumenta realizowane poprzez zawarcie umowy.

33. Mając powyższe na uwadze Sąd po pierwsze dostrzegł rzecz oczywistą, że w niniejszej sprawie nie zachodzi jakakolwiek równość stron z ekonomicznego punktu widzenia, konsument w zestawieniu z instytucją bankową jest podmiotem ewidentnie słabszym.

34. Okoliczność ta rzutuje częściowo na ocenę ryzyka gospodarczego każdej ze stron dla jej bytu, z pewnością w tym zestawieniu bank ryzykuje mniejszy procent swoich aktywów aniżeli konsument.

35. Po drugie dostrzeżono różnicę w poziomie zakresu wiedzy o ryzyku ekonomicznym w tym makroekonomicznym w zawarciu i realizacji danej umowy. Można w opisanym zakresie zdecydowanie przyjąć, że zakres wiedzy instytucji zajmującej się zawodowo udzielaniem kredytów o rozbudowanej, profesjonalnej strukturze jest większy niż konsumenta.

36. Po trzecie Sąd zważył pożądaną społecznie i gospodarczo zakres ryzyka zawarcia i realizacji umowy takiej, a nie innej treści. Dostrzeżono, że to po stronie banku leży obowiązek takiego skonstruowania umowy aby zabezpieczył

on swój byt, w tym zwłaszcza godziwy zysk jako instytucji szczególnie ważnej dla gospodarki rynkowej, przy czym jednocześnie tak ustalił swoje uprawnienia umowne by pozostawić konkretny obszar uprawnień i odpowiedzialności dla konsumenta.

37. Obszar ten powinien w ocenie Sądu być wyraźny – łatwy do zrozumienia przez konsumenta bez konieczności poszukiwania wiedzy specjalistycznej. Ponadto powinien on być konkretny – to jest obejmować przynajmniej główne postanowienia umowne.

38. Przechodząc do oceny zgodności z tak zarysowanymi dobrymi obyczajami Sąd uznał, że zawarta umowa prowadzi do bezwzględного uprzywilejowania banku w zakresie ustalenia wysokości zobowiązania konsumenta, a tym samym konsument pozbawiony jest już w momencie zawarcia umowy wiedzy o wyraźnej granicy swojego zobowiązania, które jest głównym postanowieniem umownym.

39. W ocenie Sądu bank przyznał sobie w ramach zawartej umowy uprawnienie zbyt daleko idące w zakresie możliwości kształtowania swojej wierzytelności wobec klienta, a jednocześnie tego uprawnienia nie przyznał w odniesieniu do wierzytelności klienta wobec banku. Klient nie mógł na podstawie jedynie swojego oświadczenia zdecydować, że bank ma mu zapłacić więcej, przy zachowaniu obowiązku zwrotu należności jak w pierwotnej umowie.

40. Kryteria jakimi kieruje się w tym zakresie strona pozwana, kształtując wysokość swojej wierzytelności wobec powodów – altruizm, ocena ryzyka ekonomicznego, zobowiązania z innych umów (nawet finansujących kredyt powodów) – są w zakresie oceny abuzywności bez znaczenia.

41. Z zawarciem każdej umowy wiąże się część ryzyka ekonomicznego, która nie jest możliwa do zabezpieczenia nawet przy zachowaniu zasady swobody umów. Bank w analizowanej sprawie za pomocą opisanego mechanizmu swobodnego kształtowania wierzytelności klienta takie uprawnienie sobie jednak przyznał, co Sąd uznał za sprzeczne z dobrymi obyczajami.

42. Czyniąc rozważania Sąd miał na uwadze także:

a) wyrok Sadu Najwyższego z 9 stycznia 2019 r., sygn. akt I CSK 736/17, zwłaszcza w zakresie oceny braku pełnej świadomości konsumenta o ryzykach wynikających z umowy,

b) wyrok Sądu Najwyższego z 19 listopada 2015 r., sygn. akt IV CSK 804/14, w zakresie negatywnej moralnej oceny umowy, która dla jednej ze stron jest krzywdząca.

Rażące naruszenie interesów powodów

43. Postanowienia Załącznika nr 7 w sposób oczywisty naruszają interes powodów. Na skutek wykonania tych postanowień powodowie mają świadczyć stronie pozwanej tyle ile ona zechce.

44. Bez znaczenia jest w tym zakresie możliwość spłacania rat bezpośrednio w CHF w gotówce lub przelew – ten mechanizm nie eliminuje dowolności ustalonej do spłaty kwoty, a jedynie umożliwia pozyskanie waluty poza systemem bankowym strony pozwanej.

45. Czyniąc wskazane oceny Sąd miał na uwadze wyrok Sądu Najwyższego z 29 października 2019 r., sygn. akt IV CSK 309/18, który wskazał między innymi, że:

Niedozwolone (nieuczciwe) w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. są postanowienia umowy kredytu bankowego (art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2187 z późn. zm.), denominowanego w obcej walucie, kształtujące prawa i obowiązki konsumenta-kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami przez uzależnienie warunków waloryzacji świadczenia pieniężnego (art. 358 k.c.) od woli banku udzielającego kredytu. Dotyczy to w szczególności odwołania się w klauzuli umownej do kursów walut zawartych w

tabeli tego banku, ogłaszanej w jego siedzibie, bez wskazania ograniczeń umownych w postaci skonkretyzowanych, obiektywnych kryteriów zmian stosowanych kursów walutowych.

Indywidualne uzgodnienie

46. Postanowienia zawarte w Załączniku nr 7 nie były w ocenie Sądu indywidualnie uzgodnione. Wbrew twierdzeniom strony pozwanej do tego wniosku nie prowadzi możliwość wyboru waluty kredytu oraz waluty spłaty kredytu, a także pozostawienie w dokumentach umów i formularzach stosowanych przez stronę pozwaną pól wyboru dla konsumenta.

47. W momencie podpisania dokumentu umowy powodowie nie byli wprost poinformowani o tym, ***że będą musieli oddać stronie pozwanej tyle ile sobie strona pozwana zażyczy***. Sformułowanie to zostało ukryte przed powodowami pod pojęciami takimi jak „po przeliczeniu kursu kupna waluty kredytu obowiązującego w Banku w dniu wypłaty” albo „przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującego w Banku” (k. 16v). Sąd dopatrył się celowego sformułowania opisanych postanowień w sposób pozornie profesjonalny i zacierający sens aby wzbudzić zaufanie u konsumentów, a nie dać im do zrozumienia wprost do czego się zobowiązują. W opisanym zakresie Sąd wziął także pod uwagę oczywistą okoliczność zaufania do instytucji bankowych jaką mają przeciętne osoby oraz wrażenie profesjonalizmu jakie buduje u konsumenta siedziba banku, pracownicy banku, reklamy banku itd. czy też w końcu profesjonalny język umowy.

Nieważność umowy

48. Analizowane postanowienia umowy zostały przez Sąd także ocenione jako niezgodne z przepisami prawa w rozumieniu art. 58 § 1 k.c.

49. Zgodnie z art. 69 Prawa bankowego (w brzmieniu na dzień podpisania umowy), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

50. Stosownie do wskazanego przepisu umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać między innymi:

- a) kwotę i walutę kredytu,
- b) zasady i termin spłaty kredytu,
- c) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany,
- d) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych,
- e) wysokość prowizji.

51. Postanowienia Załącznika nr 7 do umowy nie spełniają wymogu opisanego wyżej w pkt. b) ponieważ nie odwołują się do miarodajnego kryterium niezależnego od woli strony pozwanej.

Wykładnia wyrzeczenia zawartego w wyroku

52. Wobec różnych konwencji stosowanych przez Sądy dokonano wyboru wyrzeczenia w formie ustalenia nieważności umowy co jest równoważne ustaleniu, że stosunek prawny, którego dowodem miała być analizowana w sprawie umowa w istocie nigdy nie powstał, a zatem strony wzajemnych roszczeń nie mogą opierać na wskazanym dokumencie, a jedynie na swoich zachowaniach faktycznych oraz przepisach powszechnie obowiązującego prawa, które z tymi zachowaniami wiążą określone skutki prawne.

Kwota zasądzona w wyroku

53. Rozstrzygając o kwotach w wyroku Sąd oparł się na zasadzie dwóch kondycji szczegółowo przeanalizowanej przez Sąd Najwyższy w uchwale z 16 lutego 2021 r., sygn. akt III CZP 11/20.

54. Podstawą roszczenia powodów był w tym zakresie art. 405-410 k.c. ponieważ świadczenia powodów w ramach wykonania nieważnej umowy było nienależne.

55. Strona pozwana ochrony swoich praw wynikających z pozostawienia do dyspozycji powodów kapitału musi poszukiwać w odrębnym procesie.

G. Koszty procesu

56. Strona pozwana przegrała w całości zatem w ocenie Sądu to ją obciążają koszty procesu stosownie do art. 98 k.p.c., a ich szczegółowym obliczeniem zajmie się Referendarz sądowy.

dr Krzysztof Dyl

sędzia sądu okręgowego